

системи протидії таким злочинам, реформування кримінального і кримінального процесуального законодавства, вжиття невідкладних заходів, спрямованих на вдосконалення слідчої та судової практики, що ґрунтуються на новітніх досягненнях науки й техніки. Тому з метою належного криміналістичного забезпечення виявлення та розслідування незаконного обігу наркотичних засобів вбачається доцільним розроблення та формування криміналістичної методики розслідування таких злочинів. Подальше наукове дослідження цієї проблематики має не лише теоретичне, а й вагоме практичне значення. Усе це свідчить про важливість, своєчасність і необхідність наукового обґрунтування й розроблення криміналістичних рекомендацій протидії незаконного обігу наркотичних засобів і у подальшому їх впровадження у практичну діяльність, що забезпечить підвищення ефективності та якості процесу досудового розслідування зазначених кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Журавель В. А. Криміналістична характеристика злочинів: проблеми формування та застосування. *Вісник Академії правових наук України*. Х. : Право, 2008 № 4. С. 202–213.
2. Колесниченко А. Н., В. Е. Коновалова. Криминалистическая характеристика преступлений : учеб. пособ. Харків : Юрид. институт, 1985. 92с.
3. Коновалова В. Е. Версия концепции и функции в судопроизводстве. Харків : Консум, 2000. 176 с.
4. Шевчук В. М. Тактичні операції у криміналістиці: теоретичні засади формування та практика реалізації : монографія. Харків : Апостіль, 2013. 440 с.
5. Шепітько В. Ю. Використання тактичних операцій у слідчій діяльності: теоретико-прикладні проблеми. Вибрані твори. Х. : Апостіль, 2010. С. 289–296.
6. Шепітько В. Ю. Криміналістична тактика (системно-структурний аналіз): монографія. Х. : Харків юридичний, 2007. 432 с. 63

УДК 343.98

*Перлін С. І., канд. юрид. наук, директор Харківського НДЕКЦ
МВС України*

ВЗАЄМОДІЯ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МВС УКРАЇНИ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ: ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Серед суб'єктів техніко-криміналістичного забезпечення досудового розслідування Експертна служба МВС України займає особливе місце. Адже як в історичному ракурсі, так і в сучасний період саме це відомство забезпечувало і забезпечує науково-технічний супровід діяльності відомчих слідчих підрозділів. Проте, у зв'язку з реформуванням служби, трансформацією її завдань і функцій питання щодо загальних засад і особливостей її діяльності потребують нового розгляду та переосмислення. Це є особливо актуальним через реалізоване організаційне рішення розділити функції підрозділів техніко-криміналістичного забезпечення досудового розслідування Національної поліції України та Експертної служби МВС України. Даний крок призвів не тільки до позитивних зрушень, а й до певних проблем у практичній діяльності, зокрема, у зв'язку з проведенням огляду місця події.

Так, існують певні труднощі в організації взаємодії між слідчими та експертними підрозділами в даній сфері. Зараз виявлення та фіксація матеріальних слідів під час огляду переважно здійснюються інспектором-криміналістом, який не завжди володіє достатнім обсягом знань щодо сучасних вимог з підготовки матеріалів для судових експертиз. Отже, не повною мірою враховується специфіка збирання, упакування, транспортування, зберігання слідів злочину. У подальшому це призводить до складнощів із проведенням відповідних експертиз в НДЕКЦ МВС України. Виключенням є випадки залучення спеціалізованих пересувних лабораторій Експертної служби відповідно до Розділу III Інструкції про порядок залучення працівників органів досудового розслідування поліції та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України як спеціалістів для участі в проведенні огляду місця події, затвердженої наказом МВС України від 3 листопада 2015 № 1339.

Значно збільшився період часу між виявленням і фіксацією слідів та призначенням і проведенням судових експертиз. Наявність експертного підрозділу лише в обласному центрі значно ускладнює можливості швидкого проведення експертиз, призводить до необхідності транспортування об'єктів із віддалених населених пунктів до НДЕКЦ з відповідними наслідками для їх збереження.

Крім того, підрозділи техніко-криміналістичного забезпечення органів досудового розслідування Національної поліції України фактично втратили можливості застосування у своїй діяльності технічного оснащення та здобутків науково-методичного характеру НДЕКЦ МВС України у роботі з матеріальними джерелами інформації про злочин. У умовах скрутного матеріального становища в державі навряд чи є виправданим створення умов для нових значних потреб у придбанні коштовної криміналістичної техніки безпосередньо для слідчих підрозділів.

Також треба відзначити, що за такої організації роботи, коли на місці події працюють лише технічні помічники з числа працівників слідчих підрозділів, фактично втрачаються можливості здійснення попередніх досліджень виявлених слідів і надання слідчому (детективу) орієнтуючої інформації. Це не сприяє швидкому й ефективному проведенню невідкладних слідчих (розшукових) та інших дій.

Нарешті зауважимо, що виведення з підпорядкування поліції експертних підрозділів було необхідним кроком з точки зору забезпечення неупередженості експерта. Проте, залишення у структурі органу досудового розслідування інспекторів-криміналістів та залучення, у першу чергу, їх як спеціалістів для проведення огляду місця події знівелювало навіть теоретичну незацікавленість цих суб'єктів у результатах розслідування. Тому вже зараз спостерігаємо окремі приклади спотворення матеріальних слідів через корпоративні інтереси спеціаліста і слідчого, які є працівниками одного підрозділу.

Отже, реформування Експертної служби МВС України було б значно доцільнішим в аспекті її виведення з підпорядкування органів поліції, але зі збереженням повного обсягу завдань і функцій щодо техніко-криміналістичного забезпечення досудового розслідування з урахуванням багаторічного досвіду такої діяльності. У свою чергу, поліцейські інспектори-криміналісти (техніки-криміналісти) мають виконувати лише функції щодо надання незначної технічної допомоги при фіксації ходу і результатів слідчих дій (наприклад, відеозапис слідчої дії, участь в огляді місця події за злочинами невеликої тяжкості і т. п.).

Науковці досить давно підкреслювали необхідність чіткого розподілу фахівців відомчих експертно-криміналістичних підрозділів системи МВС України на дві групи – спеціалістів, які винятково виконують функції забезпечення проведення слідчих та судових дій, у тому числі – виявлення, фіксацію, упаковку речових доказів та вилучених слідів, і експертів, основним завданням яких є виконання судових експертиз та спеціальних досліджень [1, с. 75]. Саме цей крок, на думку дослідників, створює необхідні передумови для формування єдиної державної судово-експертної служби і, відповідно, дає можливість спрямувати зусилля на виключення практики проведення експертиз в установах (підрозділах), які прямо або побічно залежать від відомства, якому підпорядковані органи розслідування, оскільки в останньому випадку не виключаються позапроцесуальні впливи на експертів і, відповідно, можливість відступу експертів від вимог об'єктивності [2, с. 4]. Проте, на нашу думку, зважаючи на вищевказані проблемні питання практичної реалізації диференціації відомчих служб і підрозділів щодо техніко-криміналістичного забезпечення діяльності органів досудового розслідування, на сучасному етапі необхідно розширити функції і штатну чисельність НДЕКЦ, створивши в них, крім експертних лабораторій (відділів, секторів), ще й відділи (сектори) техніко-криміналістичного забезпечення проведення окремих слідчих (розшукових) дій. Зазначені підрозділи включатимуть спеціалізовані пересувні лабораторії та відповідних фахівців. Для їхньої побудови та організації роботи може бути корисним досвід іноземних країн, наприклад, функціонування Бюро з огляду місця події (The Crime Scene Investigations Bureau) в США [3, с. 301].

Враховуючи вказане вище можна дійти висновку, що покращення стану техніко-криміналістичного забезпечення проведення огляду місця події, потребує використання належним чином оснащених і підготовлених фахівців, яких залучають як спеціалістів для надання технічної допомоги слідчому. Розподіл функцій у цій сфері між технічним персоналом органів поліції та пересувними лабораторіями Експертної служби МВС України підлягає подальшому вдосконаленню. Зокрема, уявляється доцільним розширити можливості ДНДЕКЦ і НДЕКЦ МВС України в областях в даному напрямі, створивши в їх структурі відділи (сектори) техніко-криміналістичного забезпечення проведення слідчих (розшукових) дій, обладнані згідно з сучасними вимогами щодо пересувних криміналістичних лабораторій і персоналу. Саме ці лабораторії повинні залучатись до проведення огляду місця

події в усіх випадках, коли необхідно здійснити ретельний пошук слідів кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Ковальова В. В. Шляхи удосконалення організації діяльності експертно-криміналістичної служби МВС України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2001. 254 с.
2. Стринжа В. К., Надгорный Г. М., Сегай М. Я. Проблемы судебной экспертизы в свете правовой реформы. *Криминалистика и судебная экспертиза*. Киев : Лыбидь, 1990. Вып. 40. С. 3–7.
3. Степанюк Р. Л., Лапта С. П. Удосконалення організації й тактики огляду місця події в Україні з урахуванням досвіду США. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2016. Вип. 2. С. 300–307. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlduvs_2016_2_36 (дата звернення: 12.02.2019).

УДК 343.98

*Павлюк Н. В., канд. юрид. наук, асистент кафедри
Національного юридичного університету імені Ярослава
Мудрого,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5136-1450>,
e-mail: nat.pavluk.np@jmail.com*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ 3D-ДРУКУ В СЛІДЧІЙ ТА ЕКСПЕРТНІЙ ПРАКТИЦІ

Модернізація професійної діяльності з розкриття та розслідування злочинів нерозривно пов'язана з оновленням, удосконаленням засобів збирання та дослідження доказів. Нарівні з традиційними науково-технічними засобами виявлення, фіксації, вилучення, а також дослідження матеріально-фіксованих слідів можуть бути використані й сучасні, наприклад, такі, що базуються на інформаційних технологіях, зокрема, технології 3D-друку. Це загальний термін, що охоплює низку адитивних технологій, які створюють фізичні моделі з цифрових файлів з таких матеріалів, як пластик або метал за допомогою 3D-принтерів [1].

Технологія 3D-друку використовується у зарубіжній практиці боротьби зі злочинністю слідчими, прокурорами та експертами для роботи з речовими доказами, покращення ефективності проведення експертизи, візуалізації доказової інформації й демонстрації її у суді.

Так, застосування 3D-друку доцільно під час проведення огляду місця події при роботі з об'ємними слідами на ґрунті, який піддається деформації, коли використання гіпсового розчину може пошкодити рельєф сліду. У такому випадку спеціалісти можуть зафіксувати його за допомогою лазерного сканування або зробивши фотознімки під різними кутами за допомогою цифрової камери. Потім, використовуючи програмне забезпечення для фотограмметрії, створити точну тривимірну цифрову модель сліду, яку легко перетворити в 3D-друковану модель. Крім того, речові докази невеликих розмірів можуть бути також надруковані у збільшеному масштабі та за допомогою кольорового кодування певних елементів представлені для порівняння. Наприклад, великомасштабні моделі з двох порівнюваних відбитків пальців рук або конкретні деталі, невидимі неозброєним оком, у слідах взуття або протекторів шин. Зафіксована з використанням 3D-технології інформація про такі сліди може бути розширена для вивчення й дослідження та надалі використана для демонстрації учасникам кримінального провадження [2].

У випадках дослідження слідів зубів важливим фактором є час. Такі сліди можуть надати доказову інформацію для ідентифікації злочинця. Кусання – динамічний процес, який ґрунтується на таких особливостях, як: положення щелеп, форма зубів, сила укусу тощо. При виявленні слідів зубів на харчовому матеріалі, фіксація та їх дослідження мають бути проведені до псування об'єкта. Те ж стосується слідів, залишених на тілі жертви або, навпаки, злочинця, які також змінюються у зв'язку з загоєнням тканин, що у свою чергу, може призвести до втрати цінної інформації. Після сканування, сліди зубів можуть бути відтворені за допомогою 3D-друку і використані для порівняльного дослідження зі зліпком зубів підозрюваного або потерпілого [3].

У зарубіжній практиці розслідування кримінальних злочинів 3D-друк виявляється надзвичайно корисним при проведенні судової реконструкції обличчя та ідентифікації останків непізнаного трупа. Комп'ютерна програма дозволяє відновлювати шари на поверхні відсканованого черепа, а після завершення процесу відновлення використовувати 3D-